

414 YTTRANDE VID PLENUM 6.II 1865

RA, Senatens arkiv

... yttrade sig Senatorn Snellman skriftligen: – »Ehuru i Hans Kejsersliga Majestäts nådiga proposition i ämnet till landets Ständer äfven utvägen af ett inhemskt lån för donationsgodsens inlösande blifvit antydd och Ständerna alternativt omfattat denna utväg, vågar jag under närvarande förhållanden undernådigst afstyrka densamma. Det kan nemligen förutses, att å ett sådant på tid ställdt lån ganska litet skall inflyta; Och har Hypoteksföreningens i landet gjorda erfarenhet nog- 10
samt bevisat, med hvilken svårighet och hvilka förluster för låntagaren ouppsägbara obligationer här kunna placeras. Men då afgjort är, att jordbruket och manufaktur industrin i landet lider stor brist på kapital, vore det äfven stridande mot landets sanna fördel att på engång här upplåna stora kapitaler, för att öfverlämna dem åt de till vida största delen i Kejsaredömet bosatte egarene till donationsgodsen.

Och då äfven ett lån i utlandet skulle icke blott under närvarande penningförhållanden möta stora svårigheter, utan äfven föranleda ett ökad behof af utländska valutor för annuiteternas betäckande, hvilket behof landets handel svårigen vore i stånd att fylla, emedan en lång tid 20
måste förgå, förrän produktionen kan märkbarare tilltaga i följd af donationsjordens öfverlemnande åt åboerne, måste jag anse hvarje forceradt upptagande af ett sådant lån vara högst betänkligt.

Härtill kommer; att, antingen man ville på en gång inlösa alla eller åtminstone större delen af donationerna, hvartill medlen måste beräknas till flera miljoner rubel silfver, eller inlösen skall ske efterhand, då en serie af statslån borde upptagas, i hvardera fallet alla andra låneföretag för kommunikationerna och industrins upphjelpande skul- 30
le nödtvunget måste uppskjutas till en obestämd framtid.

Det återstår derföre i min underdåniga tanke ingen annan utväg, än den, att öfverlämna inlösen åt donationsallmogen sjelf och understöda densamma från statsverkets sida endast med det anslag, Ständerna beviljat, och de besparingar, som efterhand må kunna för ändamålet användas samt, då behof deraf göres, genom regeringens garanti. Skola dock större egendomar på detta sätt gemensamt inlösas måste detta ske genom utställande af räntebärande obligationer, betalbara på bestämda terminer. Efter den erfarenhet, man hittills haft, synes donationsallmogen vara i stånd att betala ända till åtta procent per år å en måttlig köpesumma. Räknas här af fem och en half procent såsom ränta, så vore enligt vanlig beräkning för amorteringslån hufvudstoden gulden 40
inom tjugutvå år. I den mon statsverket egde tillgång att vid köpets afslutande förskjuta större eller mindre del af köpesumman, skulle säljaren kunna än tidigare erhålla full betalning, medan statsverkets förskott skulle först derefter af köparene godtgöras. På det att likväl äfven vid detta inlösningssätt icke alltför stort kapital måtte plötsligen dragas ur landet, borde regeringens medverkan till inlösningen inskränkas till ett visst bestämdt belopp årligen.

Skulle Hans Majestät nådigst i princip godkänna ett sådant inlösningssätt, hvartill Ständerna för sin del alternativt bifallit, är det dock att förutse, att de enskilde donationsegarene skulle omåttligt stegra 50
sina anspråk och, för att rättfärdiga dem, pålägga sina underhafvande högre ränta och ökade prestationer. Ett sådant förfarande från deras sida vore så mycket mera att befara, ju längre tid det blefve nödigt att uppskjuta inlösen af deras donationer. Kan detta icke förhindras, så skola anspråken stegras derhän, att inlösen blir omöjlig, och Hans

Kejsrerliga Majestäts yttrade nådiga afsigt att förbättra donationsböndernas ställning skall hafva gifvit anledning till deras ytterligare betungande. Det blefve derföre nödvändigt, att den såkallade frälseräntan måtte bestämmas till visst oföränderligt belopp antingen återkalleligen eller för en period af åtminstone femtio år, samt att likaså åboernas besittningsrätt till det jordområde, de nu bebruka, blefve dem tillförsäkrad.

Landets Ständer hafva underdånigt tillstyrkt, att Hans Kejsrerliga Majestät måtte nådigst låta utfärda en härtill syftande förordning. Men om det å ena sidan kan påstås, att Monark och Bönder ega vidtaga hvarje af statens allmänna bästa påkallad lagstiftningsåtgärd, är det likväl å andra sidan betänkligt att genom sådane åtgärder ingripa i eganderätten. Och det är obestridligt, att donatorierna genom förordningen den 25. November 1826. och isynnerhet genom den lagliga giltighet, densamma alltsedan af domstolarne tillerkännts, äro tillförsäkrade om egande- och dispositionsrätt till den donerade jorden.

Men då det synes vara tillräckligen utredt, och jag för min underdåniga del haft tillfälle att derom fullkomligen öfvertyga mig, att Hans Majestät, högstsallig Kejsar Nikolai I. vid utfärdandet af sagde nådiga förordning icke blifvit tillbörligen upplyst om arten af de förhållanden, densamma afsåg, då vidare upplyst är, att genom densamma jordens natur för största delen af donationsgodsen förändrades från skatte- och krono- till frälse, hvilken förändring icke öfverensstämmer med landets grundlagar, samt då samma förordning åtminstone med lika rätt, som den tillkommit, kunde genom en ny författning upphävas, vågar jag anse, att både rätt och billighet kräfva en sådan åtgärd, hvarigenom de beklagliga förhållanden, ifrågavarande förordning föranledt må, såvidt ännu ske kan, rättas och utjemnas.

Underdånigst får jag derföre hemställa, att Hans Kejsrerliga Majestät måtte nådigst besluta till en sådan förklaring af meningen i förordningen den 25. November 1826., att densamma icke afsett att å donatorierna öfverlemnna en godtycklig frihet att bestämma öfver den åboerna åliggande räntan, dagsverksskyldigheten och öfriga prestationer, hvarföre Hans Majestät, då likväl en annan uppfattning gjort sig gällande och åstadkommit bestämningar i dessa hänseenden, hvilka det numera är omöjligt att annullera, allernådigst ville, intill dess Hans Majestät kan finna för godt att definitivt reglera dessa förhållanden, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med, hvad Ständerna i detta hänseende underdånigst tillstyrkt, förordna: 1: att de nuvarande åboerne skola oförkränkt besitta och bruka den jord, samt åtnjuta de öfriga förmoner, för hvilken de nu erlägga skatt; 2: att deras räntor och öfriga prestationer till donatorierna icke må utan ömsesidig öfverenskommelse förändras; 3: att afhysning icke får ske för annan orsak, än för vanhäfd eller försummadt uppfyllande af bestående förbindelser samt äfven då endast i laga ordning.

För det fall, att Hans Kejsrerliga Majestät behagade nådigst besluta till en sådan förklaring, vågar jag i lika underdånighet hemställa, att Hans Majestät måtte tillåta Senaten utse en kommission, under hvars ledning och tillsyn donatarier och åboer finge träffa närmare och bestämd öfverenskommelse angående den hvarje åbo tillhörande jordvidd, vilkoren för dess häfd m. m. samt de af densamma utgående räntor och prestationer, och hvilken kommission det åläge, att såväl hemställa dessa öfverenskommelser till Senatens Ekonomie departements fastställelse, som, der sådan öfverenskommelse icke kunnat träffas, hos Senaten föreslå en billig jemkning mellan kontrahenterna,

hvar efter Senaten borde till Hans Majestäts eget Höga bestämmande öfverlemna, för huru lång tid denna reglering skulle komma att gälla, och torde Hans Majestät nådigst rätta denna termin efter den tidslängd, under hvilken det kan pröfvas möjligt att verkställa den föreslagna inlösen af donationsgodsen.

Genom ett sådant nådigt bestämmande skulle godsen erhålla ett fast värde i donatoriernas hand, och desse finna sin fördel i att ingå på deras aflåtande mot en detta värde motsvarande köpeskilling, dertill räknad den förlust de möjligen kunde göra vid försäljning af de obligationer, som komme att å köpeskillingen utfärdas.

Då en betydlig del af den ifrågavarande jorden besittes af Ryska Kronan, får jag underdånigst föreslå, att dessa besittningar skulle till vidare undantagas från ofvan antydda åtgärder, hvaremot Hans Kejsrerliga Majestät nådigst torde anbefalla en särskild undersökning rörande förhållandena å dessa domäner, den möjliga afkastningen och värdet af desamma samt lika nådigt tillåta Senaten att utse några lagkunnige finske män att, denna undersökning öfvervara och genom Senaten till Hans Majestät öfverlemna särskildt underdånigst utlåtande. Och vågar jag yttra det fasta hopp, att Hans Kejsrerliga Majestät nådigst skall på grund af denna undersökning bestämma sådana vilkor för jordens öfverlåtande åt den på dessa domäner bosatta befolkningen, att för densamma endast återstår att förena sina välsignelser med de miljoner, åt hvilka Hans Majestät i hela sitt vidsträckta rike skänkt friheten och en tryggad tillvaro.

Ständernas underdåniga framställning om nedsättandet af en kommission, hvilken skulle undersöka rättsförhållandet angående egande och besittningsrätten till donationerna, äfvensom Ständernas yrkande, att vid donationsjordens eventuella inlösen, åboskapet skulle öfverlemnas icke åt innehafvaren utan åt dem, som bevisa sig till detsamma ega laglig rätt, kan jag för min del icke förorda. Såväl eganderätten till donationerna som åboskapet har, enligt hvad känt är, under årens lopp öfvergått från hand till hand, hvarjemte den af åboerna besutna egovidd varit underkastad mångfaldiga förändringar, och egorna delvis blifvit åboerne fråntagna samt underlagda hofgårderna. Allt detta har skett under en såsom laglig antagen form. Att nu upprifva alla dessa nya egendomsförhållanden och återföra dem till, hvad för nära fyratio år tillbaka egde bestånd, skulle icke blott medföra ett våldsamt borttagande af förvärfvad egendom och föranleda ett större osäkerhetstillstånd och elände, än det man vill bota, utan äfven blifva omöjligt att genomföra, i anseende till svårigheten att utreda, hvem och hvilka, som nu äro de dåvarande åboernas rättsinnehafvare, samt särskildt emedan, såsom upplyst blifvit, från äldre tid ingen egentlig åborätt tillkommit brukarene af kronans jord i norra Kexholms län, hvilken jord varit åt dessa på arrende öfverlåten.

Hvad Ständerna i öfrigt i öfverensstämmelse med, den nådiga propositionen för sin del samtyckt, torde Hans Kejsrerliga Majestät nådigst lägga till grund för donationernas blifvande inlösen.

Slutligen får jag underdånigst åt hans Kejsrerliga Majestät öfverlemna, huruvida Hans Majestät pröfvar lämpligt höra Ständerna angående den tidrymd, för hvilken besittningen och räntan skulle på sätt ofvan underdånigst föreslagits komme att blifva oförändradt gällande, eller Hans Majestät endast vill låta till Ständerna aflemna en berättelse om de åtgärder, Hans Majestät låtit i ärendet vidtaga, hvilka äfven Ständerna i sitt underdåniga utlåtande allaredan öfverlemnats åt Hans Majestäts nådiga afgörande. Dock vågar jag underdånigst tillstyrka,

att Hans Kejsrerliga Majestät nådigst ville derförinnan affordra Senatens Justitie departement ett utlåtande angående donationsförhållandenas närvarande beskaffenhet ur rättslig synpunkt jemte yttrande, huruvida ett deraf beroende ordnande af desamma är önskligt eller ens möjligt. Ty jag vågar anse ett afgörande häröfver vara högeligen påkalladt icke blott till ledning för landets Ständers öfvertygelse, utan äfven till lugnande af donationsböndernas sinnen och beredande af villighet å deras sida att ingå på de landsfaderliga åtgärder, till hvilka Hans Majestät kan för dessa förhållandens billiga ordnande allernådigst besluta.»

415 C. K. E. STJERNVALL-WALLEEN – J. V. SNELLMAN 8.II 1865

HUB, JVS handskriftssamling

Högädle Herr Senator,

20 För senast erhållne ärade skrifvelsen jemte bilagor får jag aflägga min förbindligaste tacksamhets betygelse.

Ryktet om det i allmänna rörelsen nu synliga ryska myntet samt finska marksedlarnes försvinnande har varit oroande, dock icke oförklarligt.

Den genast till Senaten meddelade föreskriften om afvaktande af Kejs(erlig) befallning innan silfver utvexling företages afsåg endast att komma Finans-Chefen till hjälp vid påträngande af realisation(en) och korsade sig med underrättelsen om uppskofvet till April.

30 Rättigheten till silfver utvexlingen hafva vi vunnit; sättet och tiden efter den 1/13 Juni beror af vår administrations visliga bepröfvande. Vid de ofta förnyade förfrågningar om tidpunkten svarar jag ständigt: *Kanske efter ett eller par år*. Spekulation kan härpå icke bygga någon säker vinst och slutar väl att uppgifva alla förhoppningar. –

De stränga föreskrifterne till Banko Directionen synes ganska befogade, men vår högsta styresmans å stället envishet att vidhålla sin tanke och förespå en olycklig utgång är en ledsamt inverkan omständighet som äfven komma de osäkra här att frukta för sakens lyckliga utgång. 7

40 Med fullkomligaste högaktning har jag äran förblifva

Högädle Herr Senatorns
ödmjukaste tjänare
Em. Stjernwall

S:t Petersburg d. 27 Jan/8 Feb. 1865

416 YTTRANDE VID EKONOMIEDEPARTEMENTET 14.II 1865

50 RA, Senatens arkiv

... dervid Senatorn Snellman yttrade: – det Senatorn vid öfvervägande af de sökandes tjänsteålder ansåg sig böra å förslaget uppföra: i *första rummet*: Kanslisten, Protokollssekreteraren Hjelt, som, efter det han den 19. December 1846. blifvit inskrifven såsom Auskultant i Åbo